

mpkslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1981

SPALIO MĖN 31 D. / OCTOBER 31, 1981

PART TWO - 254 (39)

Šiame numeryje:

Kalba laureatai ir liaudies artistai.
Flegmatikas, tapės dinamiku: vysk. Pr. Būčio mirties 30 metų sukakčiai.
Lietuviai Chicagos bažnyčių mozaikoje.
Margi kultūriniai pagrebstai.
Česlovo ir Oskaro Milašų santykiai.
Kazio Bradūno eilėraščiai.
Lietuvos kultūros istorijos bruožai.
„Margutis“, „Živilė“ ir nuotraukų paroda.
Okupuotos Lietuvos poezija New Haven'e.
Kultūrinė kronika.
Nauji leidiniai.

Kertinė Parastė

Kalba laureatai ir liaudies artistai

Meninio bei intelektualinio elito balsas! Lietuvos, kaip ir visos Rytų Europos istorijoje, jo visad būdavo įdėmiai klausomasi, ypač didžiųjų klizių ir perversmų laikais. Kai Maironis prabilo, jog „atbus Lietuva“, jo žodžiuose visa karta tikėjo girdinti ne tik pavienio poeto svajonę, bet pranašystę, pačios lemties balsą. Ne be reikalo po 1940-ųjų metų okupacijos užsimota išgydyti naują elitą — dalis senojo pasitraukė į užsienį, o pasilikusieji tėvynėje naujai santvarkai buvo nepatinkami.

„Šiandien naujas oficialus elitas tėvynėje jau egzistuoja. Jis papuostas sovietiniais titulais, įbrauktas į „nomenklatūros“ sąrašus ir kalba iš centrinės spaudos puslapių. Stabtelkime pasiklausyti jo balso ir panagrinėti jo žodžių.“ „Sovietiskąją kultūrą“ skiltyse SSRS liaudies artistas Donatas Banionis aiškina, kame slypi meninės sėkmės „auksinis raktelis“. Jo žodžiais, menininkui svarbiausia „pilietinė pozicija“, „pilietinis taikinyss“. Kai kuriuose teatruose jis pastebi „blogą“ tendenciją: kurti vadinamuosius režisūrinius spektaklius, perdurbinti klasiškus. Bet ar tie Banionio žodžiai jau kažkur anksti nęra girdėti? Taip, visa tai jau buvo išdėstyta gegužės mėnesį paskelbtame RSFSR Ministrų tarybos paskelbtame įsaе apie „teatro meno padėtį ir priemones jo tolesnei plėtolei pagerinti“. Tame įsaе buvo kritikuojama savivališka klasių interpretacija, teatro darbuotojai buvo raginami nepamiršti savo pilietinės pareigos. Įsakas buvo nukreiptas prieš kūrybingiausio tarybinio teatro režisierius, leninградietį Tovstonogovą ir Maskvos Tagankos teatro vadovą Liubimovą. Kompartija nusprendė, kad teatriniai eksperimentai nuėjo per toli ir įsakė teatralams grįžti prie saugių temų ir formų. O Lietu-

vos oficialiojo elito atstovas Banionis visa tai pakartojo beveik tais patiais žodžiais. Iš „Izvestijų“ platformos i mus kalba ir kitas Lietuvos oficialiojo elito atstovas, Lenino premijos laureatas Jonas Avyžius. Jis praneša, kad „tarybinė literatūra ir menas vystosi ir turtėja“. Tai bus naujiena daugumai kultūros žmonių Sovietų Sąjungoje ir užsienyje. Kuogi Avyžius remia savo diagnozę? Pačiu didžiausiu intelektualiniu autoritetu, Leonido Brežnevo pranešimu TSKP XXVI suvažiavime. Avyžius labai nudžiugino Brežnevo pripažinimas, kad „pastaraisiais metais pasirodė nemaža talentingų kūrinių“. Rašytojo jaunystėje kūrinių vertę ar bevertiskumą apspresdavo neklaidingojo Stalino nuomonė. Šiandien autoritetingiausias literatūros kritikas yra Brežnevas. Anot Paryžiuje gyvenančio buvusio Stalino premijos laureato Viktoro Nekrasovo, Sovietų Sąjungos rašytojų sluoksniuose yra vieša paslaptis, kad generalinis sekretorius „nesugeba poros žodžių sumegzti“, nekalbant jau apie rašymą ar literatūros vertinimą. Apie tai be abejojimo žino ir Avyžius. Tačiau tokia jau sovietinio rašytojo pareiga — pagarbiai kartoti didžiųjų vadų nuomones. Kaip Avyžius tvirtina „Izvestijoj“, „ilgaamžės meninės vertybės“ gimsta, kai „tikrovė suvokiama iš partinių pozicijų“.

Tai toksai Lietuvos oficialiojo meninio elito „pilietiskumas“. Du talentingi menininkai, Banionis ir Avyžius, praveria burnas ir iš jų pasigirsta Brežnevo žodžiai, galkvampa stalininė galvosena. Toksai elito balsas nepasieks tautos. Paklusnumas totalitarinei partijai jau yra istorinė atgyvena, bet Maironio žodžiai — jog, atbus Lietuva — tebevirpa dramatišku aktualumu.

K. Z.

FLEGMATIKAS, TAPĖS DINAMIKU

STASYS YLA

Vysk. Pr. Būčio mirties 30 metų sukakčiai

Plačios tautinės, kultūrinės, bažnytinės vagos žibūrys užgeso 1951 spalio 25 dieną. Po to išleisti jo Atsiminimai, surašyti Z. Ivinskio, redaguoti J. Vaišnoro — toli gražu nepilni. O jis įdomus daugeliu atžvilgių. Idomiasias jo išjudėjimas, prašokęs prigimtinių inertiškumą. Žmogus atrodė lėtas, nejudrus, apykūnis, niekur neperšiskubėjęs, niekad nepagreitėjęs nei žingsnio, nei žodžio, o tačiau visur buvo jo pilna, ypač jo žodžio ir rašto, ir visokios veiklos — pareiginės ir savanoriškos. Nesuvokiama ir jo postūris ir dvasinės gėmės. Flagmatikai būna praktiški, gaspadoriški, o Būčys pasidarė dvasinis judintojas plačiąja prasme.

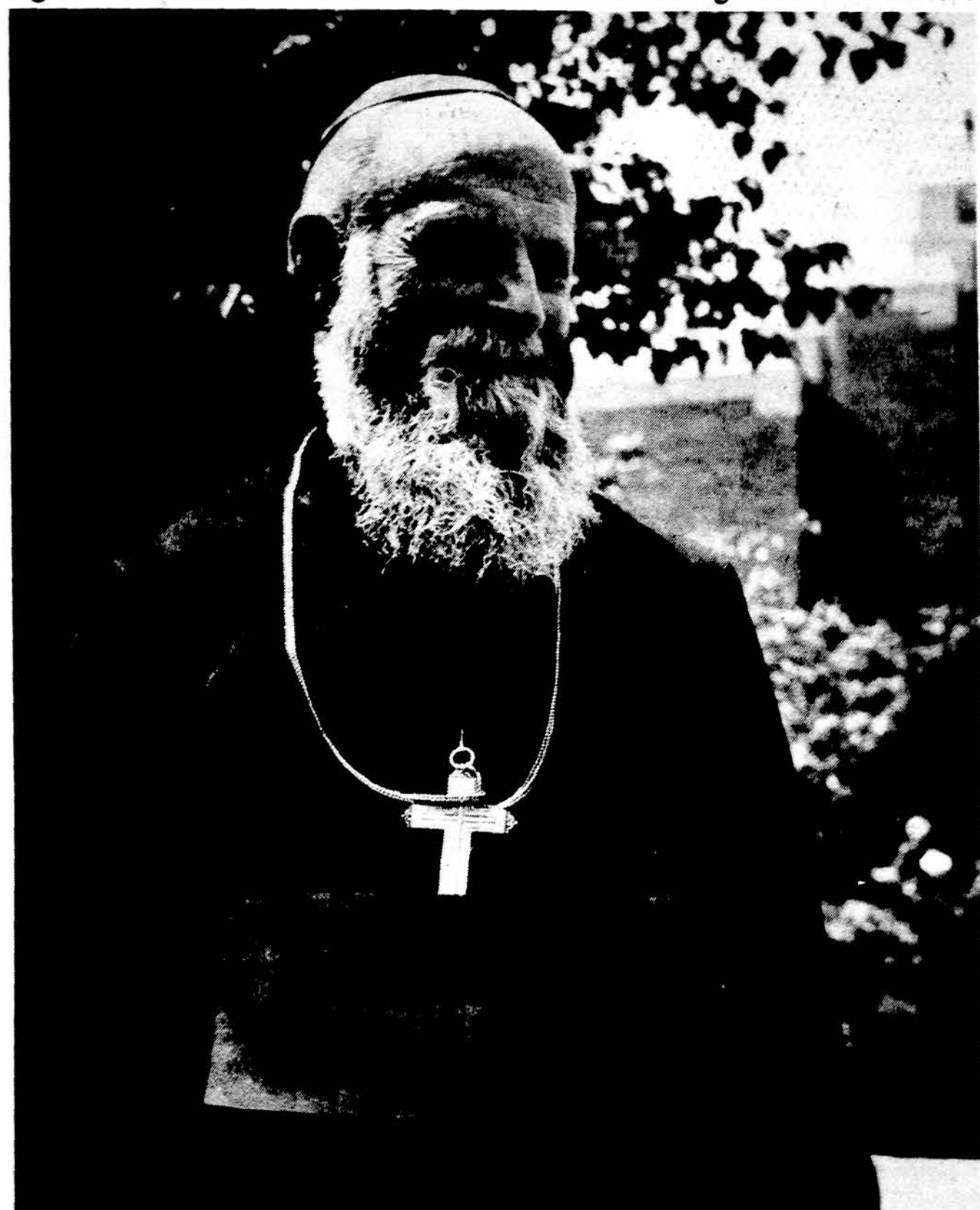
Priežastys, judinusios nerangų

Atėjo jis pasaulin (1872) dvigubo tautos persilaužimo metu — tautinio ir dvasinio, ir brendo su brestančiom pasaulėžiūrinėm bei socialinėm audrom, kurios judino ir jautrino net nejudriausias minties ir dvasios stygas. Jo gimtinė buvo Paprūsėje (Slavikuose), kur susilietė dvi skirtingos ūkinės sistemos, net namų statybos — vokiškoji mūrinė, lietuviškoji medinė, ir dvi religijos — šiaipus sienos katalikų ir anapus liuteronų.

Lėtą Būčio galvojimą gana anksti pradėjo judinti raštas, knygos, mokslas. Motina spaudė vaiką nuo penkerių metų prie elementoriaus, užsiėmė atidavę į Slavikų pradžios mokyklą, vienuolikmetį jau išsiuntė į Marijampolės gimnaziją. Mokyklos aplinka dar buvo lietuviška, o gimnazijoje, šalia lietuvių kalbos, srovėnė lietuviškas ir rusiškas žodis bei raštas. Pranas mokėsi neblogai ligi penktosios klasės. Penktoje, bresdamas, o ir vyrus, sutingo ir liko antrus metus. Pamokų vis tiek neruošė, tik daug skaitė, dėl to turėjo palikti gimnaziją ir grįžti į namus. Metus dirbo ūkyje pas tėvą nuo ankstyvo ryto ligi vėlyvo vakaro, ir tie metai pastatė jį ant kojų. Aštuoniolikmetis apsisprendė stoti į kunigų seminariją ir išvyko į Seinus.

Seinų seminarijoj oficiali dvasia buvo proleniška, bet klerikų — Sėduvos ūkininkaičių nuotaika lietuviška. (Iš Būčio kuro draugų 3 buvo lenkai ir 12 lietuvių.) Lietuviai turėjo slapta bėrėlį, į kurį pateko ir Būčys. Bėrėlis mokėsi lietuvių kalbos bei rašto, leido slapta laikraštėlį, rinko lietuviškas knygas, prenumavo Varpą, o vasarom ieškojo rvyšo su grįžusiais iš Petrapilio ir Varšuvos studentais. Tarp jo draugų buvo temperamentingų ir audringų charakterių, ir gabių, daug žadančių tautai.

Bėrėlio nariai rašinėjo laikraščiams, kas Varpui ir Ūkininkui, kas Apžvalgai ir Vienybei Lietuvninkui Amerikoje. Kaip nerakys Būčys? Jo Lietuva — tebevirpa dramatišku aktualumu.

Vyskupas Pranciškus Būčys (1872—1951), nuo kurio mirties šiemet spalio mėn. 25 d. suėjo 30 metų.

slydo viena po kitos per jo rankas trim kalbom — lietuvių, rusų, lenkų, o netrukus ir lotynų. Žinių jam nestigo, o ir gaspadoriško sprendimo, be to, sąmojo ir pusėtinai geros pasakojimo formos. Pirmieji rašiniai, pasirašyti slaptyvardžiu, pakisti paskaityti tėvui, anaipol šio neužavėjo. Bet tai nebuvo svarbu. Su laiku Būčys ėmė išieškoti žurnalistiniais gabumais.

Baigęs seminariją, 1895 buvo pasiųstas tolimiesnių studijų Petrapilin, kur rado įsikūrusią slapta lietuvių organizaciją Lietuvos, turėjusią apie 30 narių ir veikusių panašiai kaip Seinuose. Petrapilis buvo naujas kultūrų, tautų ir kalbų mišinys, nes Akademija tarnavo visoms rusų imperijos tautoms ir jų rinkiniams dvasiškams ruošti. Lietuviškoji (pridėkim, ir sėduvinė) ambicija neleido kitiems, taip pat ir Būčiui, užsileisti lenkamams ar gudams. Šalia mokslų jis nemetė plunksnos: rašinėjo anekdotus, ejuosius ir naujai pasirodžiusiems laikraščiams — Tėvynės Sargui ir Žinyčiai. Bebaigiant Akademiją, ėmė ryškėti ir specifinė misija: „Man rodėsi, kad mano gyvenimo uždavinys tapti lietuviško katalikiško laikraščio redaktorium ir gyventi Tilžėje“ (Atsiminimai I, 1966, 217).

Akademiją baigė magistro laipsniu, įvertintu labai gerai ir tais patiais metais (1889) įventintas kunigu. Alkis mokytis dar buvo nepasotintas. Ligi kunigystės spėjo pramokti prancūzų kalbos, pagilinti filosofiją ir kai kurias teologijos sritis. Skaitėba prancūziškai sudomino jį tais laikais aktualia srtimi apologetika (Atsm. I, 167). Jam rodėsi, kad būsimasis redaktorius turėtų būti ir geras apologetas, o juo pasiruoti reikėtų siekt Šveicarijos Fribourgo, kur profesoriavo šios srities garsenybė Albert Maria Weiss. Čia per trejus metus jis gavo teologijos mokslų laurus ir, grįžęs Lietuvon, prašė savo vyskupą A. Baranauską leisti vykkti į Prūsų Tilžę redaguoti katalikiško laikraščio. Vyskupas gi paskyrė jį Seinų seminarijos profesorium, o po ketverto mėnesių Petrapilio Akademija pakvietė dėstyti apologetikos pas save.

Nauja sritis reikalavo iš dėstytojo plačių pažinčių teologijoj, filosofijoj, istorijoj ir gamtamokslųje. Būčys turėjo spausit, kad išaugtų rizikingo plano dalyviu. Būčį veikė bei veikdino ir pati Matulaičio — dinamiko asmenybė.

Išbuvo jis Akademijoj ilgiau už kitus lietuvių dėstytojus — ligi 1916 metų. Pasiekė ordinarinio profesoriaus pakopos, buvo prorektorius ir dviem

atvejais ėjo rektoriaus pareigas. Parašė porą veikalų lotyniškai — De Summo Pontifice (apie popiežių) ir Historia apologeticae christiananae (Krikščioniškos apologetikos istorija) ir tris knygas lietuviškai: Apie Dievo buvimą (1908), Marijos apsišėikimas Lourde (1909) ir Tikėjimo dalykai (1913). Nuolat pasirodydavo ir jo straipsniai septyniuose lietuvių laikraščiuose ir žurnaluose, o šalia to — lenkų ir belgų (prancūzų kalba) žurnaluose.

Veikla Amerikoje, Lietuvoje, Romoje

Karui įsibėgėjus, jo darbas Petrapilyje nutrūko. Kurį laiką dar aptarnavo lietuvių tremtinius prie Maskvos. Pagaliau, Matulaičio raginamas, aplėdo Rusiją ir per Skandinaviją pasiekė Ameriką. Čia jau anksčiau buvo įkurdinti marijonai, ir jiems reikėjo Būčio talkos.

Marijonų ir lietuvių reikalai Būčiui buvo naujas iššūkis judėti. Ir ko jis nedarė: buvo Sheboygen ir Waukegan lietuvių klebonu, kazimieriečių vienuolyno kapelionu Chicagoje ir jų akademijos religijos mokytoju, Draugo ir Laivo redaktorium. Per tą laiką parašė keturias knygas: Apie apšvietą (1918), Tikėjimo kriterijus (1919), Žmogus ir gyvulys (1920), Katalikų tikyba (1921). Rašė vietinė lietuvių ir amerikiečių (anglų kalba) spaudoje ir važinėjo su paskaitom, dalyvavo seimuose, vedė kungams rekolekcijas.

Lietuvon grįžo 1921 metais ir ėmėsi redaguoti katalikų dienraštį Laisvę. Nuo 1922 m., įsikūrus Lietuvos universitetui, dėstė apologetiką ir kartu buvo teologijos-filosofijos fakulteto dekanas. Po dvejų metų universiteto taryba išrinko jį universiteto rektoriumi. Ligi 1925 metų paruošė ir išleido vėl keturias naujas knygas: Trumpa apologetika (1922), Fundamentalinės teologijos kursas (1923), Rekolekcijos kunigams (1925) ir Teologijos enciklopedijos kursas (1925).

1925 m. pabaigoj Lietuvon parvyko Jurgis Matulaitis, atsisakęs Vilniaus vyskypystės, nūnai popiežiaus skirtas vizitatorius. Jo misija buvo įkurti bažnytinę Lietuvos provinciją ir paruošti konkordatą su Vatikanu. Būčys, šalia kitų gausių savo darbų, tapo jo sekretoriumi, be to, buvo sekretorius — reikalų vedėjas katalikų veikimo centre. Matulaičiui mirus (1927), marijonai jį išsirinko savo vienuolijos vyriausiuoju vadovu, ir jis išsikėlė į Romą. Po trejų metų buvo paskirtas ir konsekruotas vyskupu rytų apeigų katalikams su įpareigojimu rūpintis rusų-unitų reikalais aštuoniuose pasaulio kraštuose. Šios pareigos kryžiai vosi su vienuolijos generolo pareigom, dėl to 1933 m. pastarųjų atsisakė.

Būčio dinamika nuo 1927 metų nemažėjo, tik mažiau buvo jaučiama lietuviškuose baruose, išskyrus raštą. Romoje būdamas, paruošė religinę trilogiją: Dievas Sutvėrėjas (Nukelta į 2 psl.)

Flegmatikas, tapęs dinamiku

(Atkelta iš 1 psl.)

(1929), Jėzus Kristus (1930) ir Šventoji Dvasia (1932). Be to, išleido mažesnių leidinių: Tėvų teisė ir pareiga auklėti vaikus (1927), Pasikalbėjimas apie sielą (1930) ir Gyvenimo pagrindas (1931).

Išbuvęs Romoje 8 metus, nebegalėjo ar nenorėjo likti toliau, dėl to 1934 m. grįžo į Lietuvą. Kaune rūpinosi rusų apeigų tikinčiaisiais, laikė jiems pamaldas, ruošė įvairius leidinius. Porą metų (1935-36) buvo Telsių kun. seminarijos dvasios vadas. Vėl ėmė rašyti lietuvių spaudoj ir paruošė porą naujų knygų: Pamokslai (1936) ir Su Jaku per pikto laukus (1937). 1939 metais buvo antrą kartą išrinktas marijono generolu, persikėlė vėl į Romą ir ten išbuvo ligi mirties (1951). Po mirties liko stambus jo rankraštis apie Sibiro apšaltą kun. Justiną Pranaitį.

Minėjome išorines priežastis, kurios dinamo Būčį. Neabejotinai buvo ir išvidinių. Jis gi buvo žmogus tos generacijos, kuri nepaprastai tikėjo veiklumu ir organizacijos galia. Vulkaniškai tada veržėsi Vakarų pažanga ir savo sprogmenis ruošė rusiskais Rytų vulkanais. Būčys tikėjo ir savo tauta, kaip tikėjo Maironis, Kudirka, Jakštas. Buvusi visą šimtmetį užspausta, be savitos veiklos, tauta buvo reikalinga judėjimo ir judinimo. Kiekvienas stengėsi ką nors duoti iš savės ir duoti daugiau, negu įprastinėse sąlygose būtų buvę galima. Ar ne dėl to Būčys žavėjosi Vincu Kudirka ir talkino jo Varpui rašiniams bei prumeratoms?

Vėliau nusigriežė nuo jo, nes tikėjo daugiau tiesos ir dvasios galia savo tautai ypač tuo metu, kai revoliucinės jėgos atrodė greičiau sprogdins ir palauz tautos dvasią. Tai buvo jo asmeninis ir draugų įsitikinimas, kurį jis prisimenė savo atsiminimuose. „Maskviškas varpininkų centras moka žadėti, bet mėgsta pažadų netesėti. Buvo žadėjęs tikybės dalykuose laikytis neutralumo, neužgaulioti katalikų įsitikinimų, tačiau neiškentė nenėiges dogmų, nesumugelavęs laisvamaniškų pažiūrų“ (Atsiminimai, I, 317).

Kodėl tapęs akademiku-profesoriumi, nesikoncentravo vien į moksline sritį ir neatsipalaidavo nuo publicistikos? Atsakymas būtų tas pats. Jo generacija turėjo iš savės duoti viską, ko tautai tuo metu stigo. Rašydamas knygas ir straipsnius, jis nestatė klausimo, kiek išliekamą vertės turės jo darbai. Jam buvo svarbi to meto dabartis ir jos dvasinis alkis. Pagaliau nebuvo atėjęs laikas galvoti apie kultūros piramidės, kai reikėjo ruošti jam pagrindus.

Būčys išjudėjo ir įsibėgėjo visais frontais, plėtėsi ir šakojosi, tačiau neužmetė savo apologetikos.

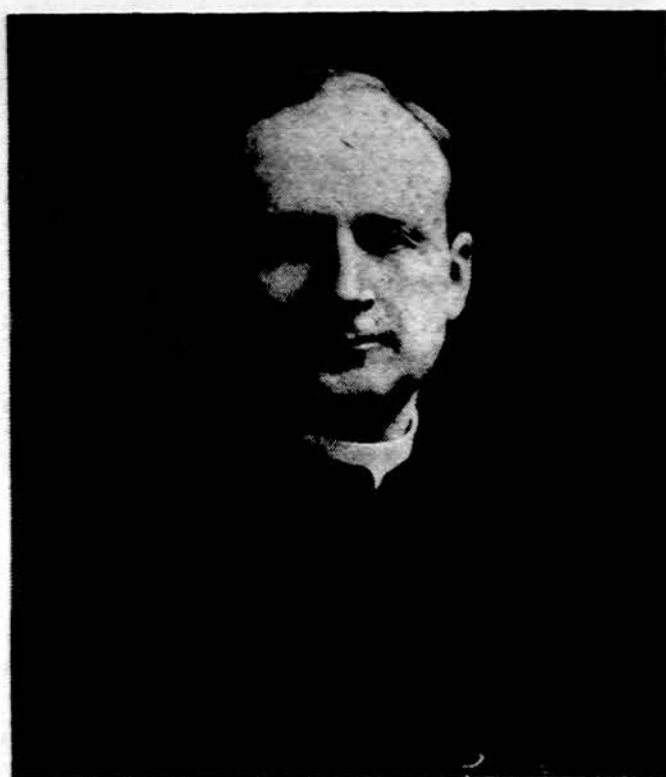
Apologetas — gerio mokytojas

Po Jakšto Būčys buvo žymiausias mūsų apologetas, bet nebuvo logikas iš prigimties, kaip Jakštas. Nors jis gana stengėsi išmokyti struktūrinio, silogistinio galvavimo ir specialiai studijavo kriteriologiją, tačiau jo kritikos bei diskusijos buvo ne sausos ir neastros. Jis nebuvo kirstukas, koks kartais pasirodavo Jakštas, o didelis džentelmenas savo oponentams. Skyrėsi ir nuo trečio žymaus apologeto — publicisto Justino Staugaičio, pasirašijusio Meškum, Panenupiu, Zanavyku. Pastarasis ėjo į detales, sakydavo, blusinėjo mūsų periodiką ir atsisėdė kulkosvaidžiais. Būčys nesi-

smulkino, ir jei ką šaudė, tai iš artilerijos. Jis buvo artimesnis ketvirtajam iš mūsų apologetų — pasauliečiui Pranui Dovydaičiui, istorikui ir gamtamokslininkui. Istoriniai ir gamtamoksliniai argumentai Būčio polemikose labiausiai svarūs. Jo atsiminimuose yra užrašytas vienas ankstyvas ketinimas, pagrįstas buvusiu asmeniniu jo paties suklaidinimu: „Eisiu į kunigus, kad kovočiau su istorijos falsifikatoriais“ (I, 31).

Apologetinis — poleminis laikotarpis mūsų spaudoje buvo pasiekęs savo viršūnę bene 1910-1915 metais. Po I didžiojo karo, nepriklausomybės laikais, jis laipsniškai slūgo ir prarado savo interesus prieš 1935 metus. Būčys aplėdo savo katedrą Lietuvos universitete kiek anksčiau (1927), ir po jo apologetika buvo pakeista į grindžiamąją — fundamentalinę teologiją. Su tuo neteko pirmą kartą aktualumo ir Būčio apologetiniai raštai. Tačiau kiti jo raštai, ypač gausūs straipsniai žurnaluose, buvo aktualūs ir net šiandien galėtų būti įdomūs.

Būčys stebino trim savybėmis: reikšmingom akademiku: nepaprasta atmintim, enciklopediniu žinojimu ir išskirtine dovana kalbom. Mokėjo daugiau kaip dešimt kalbų ir šešiom iš jų galėjo

Kun. Pranciškus Būčys 1913 metais.

Vysk. Pranciškaus Būčio portretas, pieštas dail. Edvardo Krasausko 1947 m.

gana tobulai rašyti. Ko jis nežinojo ir iš kokios tik srities! O atmintis, kai skaitai jo raštus, ypač atsiminimus, lyg būtų nurašyta iš dienoraščių, čia pat įvykiams vykstant.

Būčys daugelį domino būdingom teigiamybėmis — ramiu, blaiviu galvėjimu, minties perteikimu paprastai ir suglaustai, patvarumu dirbti, nesijaudinimu sunkesniais momentais, pareigingumu ir orumu, o ypač atvirumu bendriesiems reikalams.

Išskant visų savybių suvestinės, gal tiktų jam taikyti šiuos šv. Rašto žodžius: Sapientia est major super omnia — išmintis aukščiau

visko: paprasta, kukli, nuširdi būtinė išmintis. Protas žiūri sub specie veri (tiesos požiūriu), o išmintis sub specie boni (gerio požiūriu). Būčys buvo jautrus tiesai ir dar labiau gėriui. Teorētiskas ir analitiškas protas „mėsinėja“ tiesą kaip laboratorijos objektą, o išmintis tiesą atskleidžia organiškoje visuomenėje, susietą su gyvenimu ir žmogaus buitimi. Toks buvo Būčys, dėstydamas apologetiką, rašydamas veikalus, veddamas polemikas. Iš visų mūsų apologetų ir paskaitininkų turbūt vienas Būčys neliko niekam ir niekuo neišskus. Protas dėsto, o išmintis moko.

Lietuviai Chicagos bažnyčių mozaikoje

J. ŠOLIŪNAS

Chicago Churches and Synagogues. An Architectural Pilgrimage. By George A. Lane S.J. Photographs by Algimantas Kezys and Goerge Lane. Loyola University Press, 1981. Knyga puošnus didelio formato, 254 psl., kaina — 25 dol. Knyga platina Loyolos universitetas, 3441 N. Ashland Ave., Chicago, IL 60657 ir University of Chicago Press, 5801 S. Ellis Ave., Chicago, IL 60637.

Dėka dviejų Chicagos pasižymėjusių jėzuitų, knygų pasaulis pagaliau susilaukė vertingų knygų. Neseniai Loyolos universiteto leidykla išleido puikiai iliustruotą vadovą apie Chicagos bažnyčias ir sinagogas. Knygos „Chicago Churches and Synagogues“ viršelį puošia puiki rusų ortodoksų šv. Trejybės bažnyčios nuotrauka ir dvi pavardės: George Lane ir Algimantas Kezys.

Apskritai galvojant apie istorinę Chicagos miesto praeitį, tenka tik nustebti, kad ligi šiol mes nebeturėjome nieko vertingiesio išspausdinta apie šio miesto bažnyčias. Tai buvo nedovanotinas apsilaidimas. Užtat malonu, kad pagaliau dviem jėzuitams kilo mintis kildą atitaisyti ir pasaulį su pažindinti su Chicagos bažnyčių mozaika. Džiugu, kad prie darbo prisidėjo ir mūsų žinomas fotografijos menininkas Algimantas Kezys.

Knygos autorius Lane įžangoje prisipažįsta, kad idėja apie šį leidinį gimė prieš porą metų, besilankant vienoje bažnyčioje. Gerai, kad jis tą idėją įgyvendino.

Chicagos miestas, priešinantis įvairių turistų mąnymui, nėra vien tik gengsterio Capone ar kaulinių stockyardų gimtinė. Chicago yra pagarsėjusi visame pasaulyje ir savo architektūriniais pastatais. Dėka tokių architektūros milžinų kaip L. Sullivan, F. L. Wright, B. Byrne, L. Van der Rohe bei H. Weese ji tapo visos Amerikos architektūrinio pastatų pažiba. Kiekvienas daugiau architektūra besidomintis pilietis žino, kad yra susikūrus net Chicagos architektūrinės mokyklos stilius.

Turistams, besilankantiems mieste, visados yra nurodomi garsieji architektūrinės vertės pastatai.

Deja, ligi šiol niekas miestui lankytojui negalėjo daugiau paaiškinti apie gražiasias miesto bažnyčias ir sinagogas, nors ir bažnyčių tarpe yra begalės architektūrinio deimantų, sukurtų didžiųjų galūnių.

Reikėjo, kad ne patys architektai, bet du dvasiškai pagaliau sumotų, jog net turistui yra daroma didelė skriauda, jo nesupajindant su Chicagos šventyklomis.

Ir tikrai: yra malonu ir paprastam čikagiečiui paimti į rankas knygą apie bažnyčias ir sinagogas.

Autorius knygai atrinko 125 bažnyčias ir sinagogas. Tai labai mažas skaičius, nes manoma, kad Chicagos mieste yra apie 2000 tokių pastatų. Tai bažnyčių ir sinagogų miestas. Užtat ir parinkti, kurios bažnyčios ir sinagogos bus „parodytos“ pasauliui, anot autoriaus, buvo labai sunku.

Pasipriešinti išrinktųjų skaičių galėtų turbūt tik nepaprastai įvairių sričių žinovas. Mat, magiškojo skaičiaus rūmuose tegalėjo tilpti, dėl vietos ir laiko stokos, tik „pasizymėjusios“ bažnyčios ir sinagogos.

Autorius teigia, kad buvo išrinkta pačios įdomiausios šventyklos „architektūrinės, istorinės ir socialinės svarbos“.

Knygon pateko, sakykime, Šv. Povilo bažnyčia, Šv. Trejybės katedra ar K.A.M. sinagoga dėl savo architektūrinės svarbos. Kitos šventyklos buvo įtrauktos dėl istorinės vertės.

Mums malonu, kad knygon pateko nors viena lietuvių rankomis statyta bažnyčia. Tai Šv. Kryžiaus. Šiai mūsų bažnyčiai yra skirtas visas (134 p.) puslapis, bei viena išorinė bažnyčios fotografija. Autorius pateikia trumpą bažnyčios aprašymą architektūrinio ir is-

torinio požiūriu. Šv. Kryžiaus bažnyčia, renesansinio stiliaus, buvo pastatyta architektu J. Molitor 1904 metais ir turi 1400 sėdimų vietų. Vėliau bažnyčios vidaus išpuošimas buvo keistas, su dedant 2000 lempučių apšvietimui. Minima, kad bažnyčios perdekoriavimui vadovavo dailininkas A. Valeška.

Atkreipiu, kad kitos lietuviškų parapijų bažnyčios niekuo ypatingai nebuvo žymios ir nebuvo įtrauktos į „išrinktųjų“ skaičių. Tiesa, knygos etninę bažnyčių sąrašą buvo paminėtos dar Aštuonioliktos g-vės lietuvių parapijos ir

Brighton Parko parapijos bažnyčios.

Aplamai ši knyga yra labai geras ir reikalingas įnašas į Chicagos miesto istoriją. Ji puiki savomis meniškėmis fotografijomis ir užtekintai painformuoja skaitytoją apie paminėtas bažnyčias. Pagaliau ir Chicagos tikintiesiems padaryta skriauda tapo atitaisyta. Sulaukėme vertingo veikalo apie vieną gražiausių Chicagos idomybių — jos bažnyčias ir sinagogas. Skaitytojai ir visi čikagiečiai turėtų būti nepaprastai dėkingi knygos autoriui ir jo talkininkui A. Keziui.

Knygą „Chicago Churches and Synagogues“ išleido Loyolos universitetas.

Lietuvių statyta Šv. Kryžiaus bažnyčia Chicagoje. Nuotrauka iš knygos „Chicago Churches and Synagogues“.

Margi kultūriniai pagrėbstai

B. KAZIMIERAITIS

Planas Koliziejui paversti operos rūmais

Nuvažiuoti į Romą ir, be kitų įžymybių, nepamatyti Kolizėjaus būtų nei šis, nei tas. Tas milžiniškas amfiteatro pastatas ir senas (jis jau 1901 metų senumo), ir daug istorijos apglėbęs tarp savo sienų. Ten juk ne tik gladiatorių imdavo, bet ir krikščionys būdavo draskomi liūtų.

Tas pastatas dabar stovi nenaudojamas, vien ekskursantams pažiūrėti. Tai Romos operos meninis direktorius Gioacchino Lanza Tomasi pasiūlė planą, kaip produktingiau tą milžiną panaudoti. Jis norėtų, kad vasaros metu ten būtų statomos Verdžio ir Puccinio operos ir baletas.

Koliziejus niekam nebuvo naudojamas iki XIX amž. Tada ten tam tikromis dienomis pamokslininkai buvo pradėję sakyti pamokslus, kuriuose primindavo krikščionybės praeitį, daugiausia kiek ji susijusi su Koliziejum. Arenos vidury per ilgą laiką buvo priaugę medžiai, bet prieš šimtmetį jie buvo iškirti. Kasinėjimai iškėlė aikštėn nemažą paslapčių — atidengė visokius praėjimus ir įrengimus. Neseniai buvo atremontuota apie 80 išėjimų.

Tas pastatas sutalpindavo iki 50,000 žmonių. Tomasio galvoja, kad operos reikaliui užtektų 20,000 vietų. O kad jo tas planas nėra kokia nors fantazija ar kvailystė, rodytų Veronos pavyzdys. Ten yra romėnų pirties Caracalla griuvėsiai. Musolinis panorėjo, kad juose būtų statomos operos, ir paskyrė lėšų reikalingiausiui remontui. Tie griuvėsiai sutalpina 22,000 žiūrovų, ir į pastatymus bilietai išperkami labai iš anksto. Sako, bloga to pastato akustika, ir dėl to tik apie pusė žiūrovų tegirdi, kas dainuojama ar grojama. Bet pastatymai būna ištaigingi. Pavyzdžiui, kai „Aida“ vaidinanti prieinama iki triumfo maršo, arena būna pilna arklių ir vežimų. Matyt, tad ištaingumas kultas, kad per sezoną pasidaryta apie 720,000 dolerių nuostolių.

Annos Achmatovos „Requiem“ Edinburgo festivalyje

Rusų dabar jau mirusios poetės Annos Achmatovos kūryba lietuviams pažįstama turbūt daugiau tik išrinktiesiems ir dar tik tiems jų, kurie moka rusų kalbą. Tiesa, kas domisi, gali pasiklaityti jos eilėraščių, išverstų į didžiųjų tautų kalbas.

Mažai kam pažįstamas ir gyvenimas tos talentingos moters, kuri ilgus metus turėjo pakęsti sovietinio režimo persekiojimus. Kaip poetė, iškilusi dar prieš Rusijos revoliuciją, paskui turėjo pakelti smūgi po smūgio. Jos pirmas vyras, Nikolajus Gumilevas, buvo sušaudytas, sūnus Levas Gumilevas tris kartus sėdėjo kalėjime. O kai 1946 m. Zdanovas pradėjo dar kartą sijoti kultūrininkus, Achmatova buvo ne tik iš rašytojų sąjungos išmesta, bet ir išvadinta „pusiau vienuole, pusiau prostitutė“ — toks buvo prasižėjęs įsiutis prieš poetę, kuri nepripažino.

Turbūt kaip atkirtį į tą parodą Rytų Berlynas surengė savo pastovią parodą Vokietijos praeitai nušvieči. Apsie vakarinėje miesto dalyje surengtąją ta progą ten buvo pasakyta kritiškai: Vakarų Berlyne tai buvo padaryta „reakciniais sumetimais“.

1935-1940 m. ji parašė ciklą eilėraščių, pavadintą „Prigimties ar nužudytos artimiesiems ir apraudoti savo kraštui. Nors ji sušaudė atoslūgio (mirė 1966 m.), šiokia tokia jos kūrinų rinkinė buvo išleista, kol poeto dar buvo gyva, bet to ciklo eilėščiai ne visi dar tinka spausdinti Sov. Sąjungoje.

Svetur, be abejo, tinka Miliniskame Skotijos sostinės Edinburgo festivalyje šiemet (rugpjūčio mėn.) vypančių būdu buvo paminėta ir Anna Achmatova. Jaunas muzikantas John Tavener parašė muziką kaip tik tam jos „Requiem“ atlikti, kuri rusų kalba dainavo solistė Phyllis Bryn-Julson. Sako, klausytis šiokia tokia kliūtis buvo ta rusų kalba, kurią retas kas temė, bet susidomėjimo būta nemažai, ypač kad muzika esanti traukianti.

Berlyno parodos Prūsijos valstybei išaukštinti

Paraduose ir sargybose prie paminklų paskirti Vokietijos kariai, sako, eina žąsies žingsniu, praktikuojant vokiškos Prūsijos karių, kuriems anuomet vadovavo generolai Scharnhorst ir Gneisenau. Dėl to tie rytiniai vokiečiai kartais esą vadina raudonaisiais prūsais.

Bet vokiškosios Prūsijos valstybei išaukštinti tam tikrų žygių yra ėmėsis ir Vakarų Berlynas. Neseniai ten buvo surengta paroda paminėti 200 metų sukakčiai, kai gimė žymus Prūsijos architektas ir dailininkas Schinkel. O dailininkas didžiulę parodą ten suorganizuota įvairiapusiškai atskleidė Prūsijos valstybės istoriją ir nušvieči kai kuriems jos valstybės asmenims, o net žmonių vaidmenim. Kad mintys apie tą parodą kuo plačiau pasklistų, Rowohlto leidykla buvo pagražiusi ir išleido pagaminti penkias įkalbėjimų juostas, kuriose bus plačiai aiškinama, ką kurie parodos eksponatai reiškia. Tai bus bus įkalbėta duomenų apie Prūsijos socialinę istoriją, politinę kultūrą ir Berlyno Vokietijos praeitį, kaip literatūros, muzikos ir filmų centą. Paroda bus uždaryta lapkričio mėn. 15 d. o per tą laiką dar bus rodomi filmai, susiję su Prūsijos praeimi.

Vakarų Vokietija nerodanti entuziazmo vokiškosios Prūsijos praeitai. Dauguma jos rajonų buvo ir tebėra anksčiau (šiauriniai Hanzas miestai, pietiniai ir pietvakarių katalikai, Reino srities). Vakarų Berlynas yra maždaug nepriklausoma valstybė. Jo vadai daro ar leidžia daryti, kas jiems priimtina. O Berlynas savo metu yra buvęs Prūsijos, o vėliau ir Vokietijos sostinė.

Turbūt kaip atkirtį į tą parodą Rytų Berlynas surengė savo pastovią parodą Vokietijos praeitai nušvieči. Apsie vakarinėje miesto dalyje surengtąją ta progą ten buvo pasakyta kritiškai: Vakarų Berlyne tai buvo padaryta „reakciniais sumetimais“.

Bažnyčios misija yra ne tik skelbti Kristaus mokslą ir žmėms teikti jo malonę, bet ir evangelinę dvasią galvinti ir žemiškųjų rūpestių apšedinti.

Dr. Juozas Girnius

Česlovo ir Oskaro Milašų santykiai

ELENA VASYLIŪNIENĖ

Kada amerikiečių spauda paskelbė Nobelio literatūros premijos laureatą Česlovą Milašą, esant lietuviui, nubėgė bibliotekų ir griebė jo pasitaikiusią knygą, o vėliau lenkų kalba, nes tą kalbą moku. Pripuolamumo teorija veikia: atsinešiau knygą, o vėliau „Ziemia Ulro“ — Ulro žemė. Keista tai knyga. Atrodo, kad rašyta vaikams, o rašytoja kalba ir turinti daug medžiagos. Autorius prisimeną savo pirmuosius žingsnius poetine kuryboje, kada rinkosi su kitais Bazilijonų Pamiuose, Vilniuje, tuose pačiuose, iš kurių buvo kadaise išvežti flomatai (jaunimo organizacija, kuriai priklausė Adomas Mickėvičius). Toliau knygoje randame lenkų poetų veikalų nagrinėjimus, Dostojevskio kurybos apibūdinimą, daug puslapių pasakojimą William'o Blake'o, Swedenborg'o ir ypač Oskaro Milašiaus kūrybai, visas skyrus Adomui Mickėvičiui, pabertos pastabos apie Becketo, Oskaro ir Simone Weil, pastabos apie šiu dienų katalikų ir „lenkų katalikų“. Ar tai ne per daug 220 puslapių knygai? Apiežinau, kad rašau tai, ko galbūt ir ieškojau nebūčiau radusi: santykius lietuvių poeto Oskaro Milašiaus su jo giminaičiu, lenkų poetu, kaip save Česlovas vadina.

Pradedu nuo keisto knygos pavadinimo — „Ulro žemė“. Terminą Česlovas pasiekė iš anglų mistiko William'o Blake'o. Mat Blake tikėjo, kad Dievas dovanojo, vaizduotės rašytojui, ir rašytojas tampa pranašu, naudodamas savo vaizduotę. Vaizduotės momentas vaidina svarbią rolę ir Česlovo Milašiaus kuryboje. „Ulro žemė“ yra Blake'o vaizduotės padarinys: „Ulro žemėje“ Blake pats nebuvo, bet jis tino, kad ten gyvena poetai, dailininkai, filosofai, visi tie žmonės, kuriuos jis vadina „mūšais“. Terminą „ukalecizmas“ Česlovas ir pats sau įsigaliojo. Jis, Česlovas, nerandantis šioje žemėje ir jis patikėjo, kitos žemės ir kito idėja, kaip jo ieškojo Blake, Swedenborg'as ir Oskaras Milašius.

Oskaras Milašius gimė 1877 metais istorinėje Lietuvoje ir kaip save lietuviui, savo giminei saknis atkasdamas iki didžiųjų šimtmečių. Jis 1939 metais širdies smūgio nepalikdamas testamentą. Česlovas stengėsi gauti giminaičio Oskaro palikimą, bet jįvyko kitaip. Česlovas 1911 metais, Lietuvoje, paskelbė Vilniuje, dabar gyvena Amerikoje, Nobelio laureatas, vargu ar apie tai rašyti, kada rašė knygą „Ziemia Ulro“. Keistas yra Česlovo nesupratimas Oskaro, liečiant Oskaro tautybę. Oskaras pasisakė už nepriklausomą Lietuvą, ką jo laikai, rašyti Christui Gass'ui, pykstant, kad Lenkija, daug iškentėjusi, nepriklausomybės Lietuvai nenorėjo pripažinti. Kas yra Česlovas. Jis ne tik sutiko Lenkijos nusistatymu, bet stengėsi net įrodyti, kad Oskaras niekad lietuviu nebuvo. Jis jį kilmės atžvilgiu laikė lietuviu, kadangi Oskaro senelė buvo italė, o motina žydė. Oskaras nemėgo savo giminaičių, gal dėl to, kad jie buvo sumiesčionėje, o gal dėl to, kad buvo atsiaukę savo kilmę. Bet Oskaras mėgo Česlovą, kurį sutiko Paryžiuje, Česlovui esant 19 metų amžiaus, dar studijuojant Minikėje teise. Oskaras

išpranašavo Česlovo ateitį, sakydamas, kad jis, Česlovas, „atneš garbę“ Oskaro giminei. Oskaras Česlovą vadina sese rėnu, atkylančiu iš prosenelio. Česlovas savo žymiuoju giminaičiu domėjosi. Jis Oskaro knygą „Miguel Mañara“ skaitė būdamas 13 metų amžiaus, lenkiškai vertime. Nieko nesuprato, bet nesijukė, kaip juokėsi iš Slovakio. Česlovas domėjosi Oskaru, būdamas pats Prancūzijoje. Česlovas pats rimtai pradėjo rašyti eilėraščius Paryžiuje 1934 metais. Anot Česlovo, Oskaras buvo labiau kokybės poetas, kaip kiekybės. Oskaro garbė kilo dėka aristokratinio elito, dvasine prasme. Masėse jis reikšmės neturėjo. Oskaro vienas svarbiausių gerbėjų buvo šveicarų bankininkas Armand Godoy, autorius pirmos knygos apie Oskarą Milašą — „Milošas, poete de l'amour“ — „Milašius, meilės poetas“. Godoy iniciatyva buvo išleisti visi Oskaro veikalai. Oskaro Milašiaus kultą Paryžiuje skleidė žymūs tenyčiai literatai, pvz. Jean Cassou. Bet kada poeto garšas kilo, įvykdavo kažkas, kas tą garšą stabdė. Kodėl? Česlovas galvoja, kad Oskaro garbei plačiau paplėsti po platųjį pasaulį kliudė Oskaro vienijimas. Mat Oskaras nepriklausė jokiai politinei partijai, nesudarė savo poetinės mokylos bei krypties. Česlovas sakosi buvęs liudininku, kada 1958 metais Andre Blanchet rašė „Etudes“: „1939 metais Fontainebleau kapinėse buvo palaidotas nežinomas žmogus. Jis buvo vienas iš tikriausių ir aukščiausių rango poetų, gyvenusių šitame ar bet kuriam amžiuje ir rašiusių bet kuria kalba. Jis pralaimėjo Nerval, Baudelaire, Van Gogh. Atleisk mums, Milašai! Prancūzija nenorėjo tavęs pažinti iki tavo paskutiniojo atodūso, bet tam, kad semtų garbę iš tavo pašaukimo, tragiškai nepažintų, negirdėto, nuolat pastabomis mokyto“. Maždaug tuo patiu laiku Theatre des Champs-Elysees kelias dešimtis kartų buvo vaidinta Oskaro misterija „Miguel Mañara“. Veikalas turėjo didelį pasisekimą, bet jo pastatymas neatitiko veikalo prigimtį: buvo priglautos moderniosios dekoracijos, scenoje skambėjo šauksmas, veržėsi vulgarumas. 1939 metais Varšuvoje tas pats veiklas buvo tik recituojamas: vėl tas pat — viskas per triukšminga. Sakoma, kad neįmanoma buvo rasti aktorį, kurie sugebėtų šį veikalą vaidinti.

Draugija Les amis de Miloš Paryžiuje parašė daug Oskaro veikalų studijų ir daug studijų išleido. Fontainebleau, kur Oskaras gyveno, jo vardu yra pavadinta viena aikštė. Bet Oskaras vis tiek liko tik išrinktųjų nuosavybe, jo vardas plačiose masėse nepaplitęs.

Kodėl? Jau sakėme, kad jis buvo vienišas žmogus. Šalia to, Oskaro veikalų vertė yra nevienoda. Česlovo nuomone, ankstyvoji Oskaro kūryba, kuri sako Oskarą esant didžiuliu poetu, nutilo. Po pertraukos pasirodė „Metafizinės poemos“, rašytos proza, labai sunkios skaityti, su biblijos ištraukomis. Česlovui todėl net kyla įtarimas, kad Oskaras buvo susirgęs psichine liga, kaip Swedenborgas ir kt. Kai kas Oskarą laiko „dideliu katalikų poetu“, bet katalikiškos enciklopedijos apie jį nieko nerašo. Tuo tarpu „Encyclopaedia Judaica“ pašvenčia Oskarą

Adomas Galdikas (1893-1969)

Senosios kapinės (M. K. Čiurlionio dailės muziejus Kaune)

Ant senų, senų kapelių

KAZYS BRADŪNAS

TENAI

Ant senų senų kapelių,
Kaimo liekanų gale,
Amžinybė ranką kelia
Ir kaip motina mane

Kūdikio dienose glosto.
Norisi užmigti tenai,
Kur našlaičių guoli glosto
Mano žemės smėlynai.

SENKAPIUS

Jau pamiršta, kas nuo kada čia guli,
Tik žemė dar šventa, neariama,
Tik pora medžių, šimtmečių sausulių,
Nejudina nei kirvis, nei ranka.

Tik kažin ko nuo kryžiaus seno, aukšto
Nuėiti greitai niekaip negali —
Aplinkui vieškeliai, aplinkui žmonės vaikšto,
O tu kalnely stovi ir tyli.

MOTINOS KAPAS

Dievo rankos pasėjo žolę
Ant mano motinos kapo.
(Dievas nieko nedaro blogai)
Žolėlės daigai, žolėlės daigai...
Glosto juos mano ranka,
Ir ašarų druska
Motulės veido jau nesiekia —
Skusmas ištrūpa žemėje.

TĖVŲ PARAPIJOS KAPAI

Kietį tėvų parapijos kapai
Manęs po visą žemę ieško,
Mano gimtadienį pasižymėje
I baltą kūdikystės knygą.

Plazdėjimas pakriūtės drebulaičių
Ir kovarnių riksmas viršūnėse,
Ir juodžio baidėjimas į karstą,
Ir Angelo Pasveikinimo liūdnas balsas
Girdžiu kaip šaukia
Šeimyniškai vardu.

Kietį tėvų parapijos kapai
Manęs po visą žemę ieško...
Nepykite — sugrįžęs atiduosi

Kiekvieną savo džiaugsmo šukę
Ir paskutinę ašarą.

LIETUVIŲ KAPINĖS SIBIRE

Dega taiga šiaurės liepsna.
I kryžius iešikibė kapai.
Viršum jų paplasna, paplasna
Sklando juodi vanagai.

Kopia i dangų audra.
Požemio dūžių klausai.
Mirusių sielų giedra,
Ramūs tėvynės dalsai.

Kaulam dirvonos gana.
Dar lengviau pelenuos.
Ydi gėlė kruvina,
Amžinybės delnuos.

Nieko aplinkui nėra.
Nieks neateina visai.
Žemė vienodai gera,
Jeigu kančios pailsai.

Taigų gėsta šiaurės liepsna.
Nepalaidžia kryžių kapai,
O ant jų paplasna, palasna
Tupia juodi vanagai.

PO SIBIRO KAPINIŲ KRYŽIAIS

Mes gulim po stuobriniais kryžiais,
Ikaltais i ledinę žemę,
Kurį čia pirmąkart sušildo
Atšalę kančios kūnai.

Jūs apie tai parašot
Ir nuotraukas parodote
Ir skelbiatė
Aklajam ir kurtiam,
Kad ten kažkur, gale pasaulio,
Mes gulim po stuobriniais kryžiais.
Be reikalo. Nedrumškite ramybės
Ir netaisykit mūsų pagalbės,
Palikite mus Viešpaties akivaizdoj
Neaukštintus ir nepažemintus.

Palikite po stuobriniais kryžiais
Baltą kaip Ostiją taigų,
Nepaliesioj žemę,
Kuri prisiškėlimo būgnais dunda,
Kai krinta artimųjų ašaros...
Palikite mus Viešpaties akivaizdoj...

rui gana ilgą straipsnį. Kas jis — katalikas ar kabalistas? Paryžiaus lenkas, gavęs Oskaro

ro nedidelį palikimą, nerodė jokių pastangų Oskaro knygoms leisti, o tai buvo žala poe-

to leidiniams. Apie Oskarą ir jo kūrybą buvo ir yra rašomos disertaci-

Oskaras Vladislavas Milašius apie 1905 metus

Czesław Miłosz 1948 metais.

Lietuvos kultūros istorijos bruožai

Tokių pavadinimų „Mokslas“ leidykla neseniai Vilniuje išleido naują 347 psl. gausiai iliustruotą veikalą, kurį paruošė du žinomi istorikai — J. Jurginis ir I. Lukšaitė.

Knyga susideda iš plataus įvado ir trijų skyrių. Iš jų J. Jurginis paruošė įvadą ir du skyrius: „Kultūra feodalizmo isigalėjimo laikotarpiu“ ir „Renesanso kultūros plitimas“. I. Lukšaitė — „Kultūra vėlyvojo feodalizmo laikotarpiu“.

Tai nėra Lietuvos ar lietuvių kultūros istorija, o tiksliai kai kurie jos bruožai — feodalizmo epocha iki XVIII amžiaus. Autoriai, aprašydami kultūrinis įvykius, kuriuos bei mokslinius laimėjimus, iškelia minėto meto istorinės Lietuvos, kuri buvo daugiatautė, laimėjimus. Taip pat gerai, kad neneigia fakto, jog Lietuvos valstybė sukūrė lietuvių tautą: „Lietuvių sukurta valstybė suvaidino pažangų vaidmenį Europoje ne tik tuo, kad buvo užtvara prieš germanų veržimąsi iš vakarų i rytus ir totorių — mongolų — iš rytų i vakarus, bet ir tuo, kad išugdė pilietybės supratimą, parentat tautine ir religine tolerancija ir paliko europinės reikšmės kultūros paminklus, kaip Lietuvos Metraščiai, Lietuvos Metrika ir Lietuvos Statutas. Valstybės žlugnant, darėsi neberekalinga valstybinių institucijų rašto, ne lietuvių kalba, ir ji degradavo“ (21 psl.).

I-je knygos dalyje J. Jurginis pateikia tokius poskyrius: Lietuvių tautos susidarymas ir valstybės atsiradimas, Pagoniškos kultūros bruožai, Rašto ir oficialiosios literatūros plitimas, Ryšių su užsienio literatūra stiprinimas, Religiniai ir tautiniai santykiai. II-je dalyje (89-181 psl.; tas pats autorius rašo apie renesanso kultūros plitimą Lietuvoje, visuomeninio gyvenimo sąrangą, postūkus kultūroje ir kt.

II-je ir paskutinėje dalyje (186-311 psl.) I. Lukšaitė pateikia vertingų žinių apie liaudies kultūrą, papročius, tautosaką, tikėjimą, lietuvių kalbos vietą visuomeniniame gyvenime ir raštijoje, bažnyčiose, apie raštiją lietuvių kalba ir duoda kai kurių lietuvių knygų titulinį lapų nuotraukas. Sustoja prie švietimo, mokslo raidos, Vilniaus universiteto, spaudos ir kitų klausimų.

Žinoma, iš esmės ši knyga, kaip patys autoriai pažymi, nėra lietuvių kultūros istorija. Ir kai kurių įvykių bei faktų interpretacija yra marksistinė, taigi lietuviams svetima. Daugelis autorių iškeltų istorinių faktų buvo aptarti ir komentuoti ankstesnėje literatūroje, ypač to paties J. Jurginio pokario metais paruoštos knygos. Naujų dalykų mažai tepateikta. Nežiūrint to, veikalas įdomus, skaitytinas ir užsienyje gyvenantiems lietuviams. Būtų labai gerai, kad tie patys autoriai paruoštų ir išleistų šio veikalo tošą — dar ketletą lietuvių kultūros istorijos tomų, kuriems dabar išleistas tomelis būtų tikrai lyg įžanginė dalis.

Br. Kv.

Filmas, kurį sukanč galvota, kad jau karas prasidėjo

Britų, italų, lenkų ir amerikiečių filmų bendrovių pinigais buvo baigtas statyti filmas „Iš tolimo krašto“ apie Lenkiją per paskutinįjį pusimtį metų. Žinoma, Lenkija yra per plati sąvoka, tai sustota tik ties kai kuriais įvykiais. Baigus sukurti, filmas parodytas popiežiui, nes pavaizduota jo vaikystė ir jaunystė. Režisavo Krzysztof Zanussi, kuris nuo seno pažįstamas su popiežium, kai jis gyveno Krokuvoje. Filmas bus rodomas ir Venecijos festivalyje.

K. Zanussis dabar prisimena vieną epizodą iš to laiko, kai filmas buvo sukamas. Norėta pavaizduoti, kaip 1945 m. sovietinės armijos veržėsi i Krokuvą. Tos scenos buvo traukiamos praeitą žiemą. Joms buvo naudojami Lenkijos armijos tankų telkiniai. Amerikiečių žvalgybinis satelitas užmatė tuos tankus, ir susidaręs įspūdis, kad Sov. Sąjunga puola Lenkiją. Kai pasklido aliarmas, Zanussis nuskubėjęs i televiziją paskelbti, ko tie tankai riedėjo i Krokuvą.

b. kz.

Jeį nebevalgai, nebejudi, tai esi nebesveikas; jei nebevalgai, tai esi nebevalgai; jei nebevalgai, tai esi nebevalgai.

Vaižgantas

Glaudžiasi savi, glausis svetimi, kol tavo aruodai bus pilni.

Lietuvių priežodis

Česlovui gyvenant Kalifornijoje, jaunas literatūros kritikas Jacques Buge parašė disertaciją apie Oskarą Sorbonos universitete tema „Milošas en quête du divin“ — „Milašius, ieškantis Dievo“. Ši disertacija buvo išleista 1963 metais. Amerikietis Stanley Quise parašė prancūziškai disertaciją tema „Egzotinis Milašiaus jautrumas“. Česlovui nepavyko gauti disertacijos fotostato, tai jis atostogų metu nuvyko i Paryžių ir tą disertaciją perskaitė. Ten Česlovas rado rinkinį dar niekur neskelbtų Oskaro laišku, įvairias jo pastabas knygų margineliose. Taigi buvimas Amerikoje padeda Česlovui rinkti medžiagą apie Oskarą.

Anot Česlovo, Oskaras buvęs vienišas žmogus, neturėjęs savo pastovaus kampo pasaulyje ir visa savo širdimi veržėsi i praeitį. Praityje jis matė savo numylėtą tėvynę Lietuvą, kuriai norėjo tarnauti ir dirbti. Yra įdomi Česlovo pažūra i tėvynės sąvoką.

Česlovas sako, kad tėvynės sąvoka priklausau „mitui ir pasakai“, ypač mažų tautų tėvynės sąvoka. Štai citata iš „Ulro žemės“ 71 puslapyje: „Ne visi benamiai nori jais likti. Mes esame liudininkai mažų tautų atgimimo, bet jie nesupranta, kad jų veikla yra mitų ir pasakų kūrimas. Aš juos suprantu šiandien, juo labiau, kad mano išvietojo gyvenimas ne kartą jau pakartojė Oskaro gyvenimą. Aš suprantu, kad tėvynė yra kuriama vaizduotės, ir ji yra mūsų dvasinė būtinybė“.

Česlovas kartą išgirdo anglišką pasakalbėjimą: „Yra du Milašiai, lenkiškas ir prancūziškas, ir tas lenkiškas yra geresnis“. Česlovas i tai turi tokį atsakymą. Jis niekad nesirūpino nei gerumu, nei blogumu vieno iš jų. Bet kiekvienas rašytojas turi savo stilių, savo literatūrinę kalbą. Česlovas nelaiko Oskaro savo vadovu, nei jis bandė jį mėgdžioti. Abiejų Milašių tematika yra skirtinga, jų idėjos yra irgi skirtingos.

“Margutis”, “Živilė” ir nuotraukų paroda

Kiekvienas savaitgalis, ypač rudens mėnesiais, Chicagoje yra, tiesiog kupinas parengimų. Žmonių susibūrimai yra įvairių pobūdžių: vieni jų labiau kreipiami į kultūrinę sritį, kiti tik į šią drauginę pabuvojimą, treči vėl angažuojasi visuomeninei veiklai. Jų visų ir visokių žmonėms reikia, ir gerai, kad jų yra. Chicagoje visa tai prasideda jau penktadienių vakarais, dažniausiai kokių nors parodų atidarymu ar jau įprastomis kultūrinėmis vakaronėmis Jaunimo centro kavinėje. Ne visi tie gausūs renginiai savo tikslą pasiekia, ne visi vienodo lygio, kartais jų lankytojai pergyvena ne vien tik džiaugsmo, bet ir nusivylimo valandėlių, kai atrodo, galima buvo padaryti geriau, bet nesistengta, nepadaryta arba padaryta tik atkištinai, nekūrybingai, trafaretiškai. Bet būna ir taip, kad visos trys savaitgalio dienos maloniai nustebina ir pasilieka atmintyje. O toks buvo ir praėjusis savaitgalis.

“Margučio” jubiliejinė programa

“Margutis” ir Petrutis Chicagoje jau yra virte sinonimu. Bet geru sinonimu, be kurio Chicagoje būtų didelė tuštuma. Nebūtų ne tik kasdieninės, palyginti, gero lygio lietuviškosios radijo valandos, bet ir daugelio, daugelio kultūrinio sukirpimo vakarų, koncertų, vaidinimų, sudarant programą pasireikšti ne tik vietiniams programų atlikėjams, bet ir atsikviestiems pavieniams svečiams ir sambūriams iš kitų kolonijų, net iš užsienių. Svarbiausia, jog beveik visuose kultūrinio pobūdžio “Margučio” — Petručio renginiuose didžiausia dalimi nebuvo nusipiginta, akylai rūpintis, kad renginių programos būtų gero lygio.

Apie praėjusio šeštadienio (spalio 24 dienos) “Margučio” jubiliejinės iškilmės programą iš anksto mažai kalbėjo ir pats Petras Petrutis. Jokių scenos žvaigždžių ir žvaigždynų vardų nebuvo minima. Gal net galėjo atrodyti, jog bus vien gerai, nuotaikingai pasivaišinta, pasisveikinta, paplota, kam reikia, per petį, ir viskas. Tačiau salėn atėjusius nustebino labai originaliai, labai sąžiningai techniškai paruošta programa. Tai geras pavyzdys, kaip technika ir išmoningas kitoks kūrybingumas gali susiderinti gana išradingoje simbiozėje. Inscenizuotoje vienos valandos radijo transliacijoje buvo matyta ir išgirsta visa ir radijinio, ir laikraštinio “Margučio” istorija. Scenoje ir ekranų vaizduos matėme ir girdėjome dabarties ir praeities “Margučio” darbuotojus, net kalbėjomes čia pat su šios programos reportere, klausėmės Vanagaičio, Mackaus ir kitų balso. Ir švišios, ir garsiniai įrašai, ir šventiškas scenos apipavidalinimas sudarė labai prasmingą ir iškilmingą vaizdą. Ir tai buvo pasiekta be pertempto ir tuščio patoso, viską seikėjant skoniu, turinio ir efektų suderinimu bei žodžių sąkingumu.

Tebūna tad čia suminėti tie susibaudėliai, kurie savo uždavinius šioje programoje atliko pasigėrėtinai: pranešėjas — Petras Petrutis, pranešėjas — Romas Sakadolskis, reporterė — Emilija Sakadolskienė, inžinierius — Švitrius Gotceitas, inžinierius — Audrius Regis, skaidrių rodytojas — Vytautas Šumėkis, skaidrių rodytojas —

Jonas Miglinas, apšvietėjas — Vytautas Mickus, koordinatorius — Leonas Narbutis, aparatūra — Toliaus Šluto, skaidres paruošė — Petras Malėta, garsinę medžiagą atrinko ir programą paruošė — Audrius Regis, Emilija Sakadolskienė ir Romas Sakadolskis.

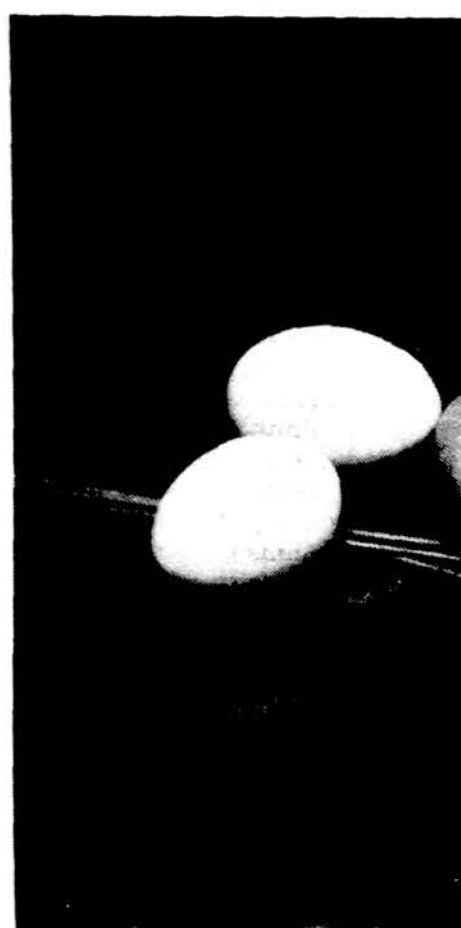
Triskart mirusi, bet gyva Živilė

Spalio 25 dienos (sekmadienio) popietė Jaunimo centro didžiojoje salėje dar kartą paliudijo, kaip Chicago lietuviškoji publika yra ištroškusi teatro ir kaip jo čia reikia: spektaklis buvo kupinas žiūrovų. Antano Škėmos “Živilė” Chicagoje buvo jau vaidinta prieš dešimtmečius. Herojė, kaip matėme, per trijų valandų vaidinimą, miršta net tris kartus. Tačiau pats veiklas kažkuo vis dėlto yra gajus, kad jį ir šios dienos publika priėmė gana šiltai. Chicagon jį atvežė Los Angeles Dramos sambūris, pakvietas Jaunimo centro moterų klubo. Režisierė — Dalila Mackialienė. Aktoriai: Dalila Mackialienė, Sigutė Mikutaitytė — Peterson, Aloyzas Pečiulis, Vincas Dovydaitis, Antanas Kiškis, dekoracijos — Algio Žaliūno, rūbai — Emos Dovydaitytės.

Pati Antano Škėmos “Živilė” struktūrine prasme veiklas įdomiai sugalvotas, tačiau vaidinti nelengvas. Ir ne kokia nors aktorine prasme. Situacijose, charakterius ir veiksmo planavime autorius yra paliktas gerokai duobių. Jas užlyginti ar peršokti ne visada jau yra tiesioginė aktoriaus užduotis. Bet aplamai losangeliečių “Živilė” buvo vaidinama nepeiktinai. Kai kurie momentai, kaip anas monologas apie auksą, įsiminė nepamirštamai. Geriau lėkė legendinis ir romantiškasis pirmojo ir antrojo paveikslas žodis. Smulkiau pabiro trečiojo paveikslas realybė, turbūt dėl to, kad ir Škėmai pastarasis paveikslas mažiausiai nusišė.

Suprantama, kai vaidinimo veiksmas vyksta neapibrėžtuos legendiniuos amžiuos, kostiumų projektuotojas turi labai daug laisvės. Tačiau vis dėlto pirmojo “Živilės” paveikslas veiksmas vyksta bent lietuviškos legendos rėmuose. Tad ar neatrodytų geriau, kad aktorių rūbuose čia būtų regimas bent koks labiau šiaurietiškas lietuviškas bruožas. Dabar, sakysim, Ašauto kostiumas buvo lyg kurio nors užkietėjusio Arabijos magnato, regimo šiandieninėse naftos konferencijose.

Čia rašančiam, stebint dabartinį “Živilės” spektaklį, kažkokia analogija prisiminė vienas momentas iš prof. Balio Sruogos dramos seminario Vilniaus universitete sunkiais ir nykais vokiečių okupacijos metais. Vienas seminario dalyvis, studentas, skaitė savo parašytą dramą, kupiną kone beviltiškos nuotaikos ir egzistencialistinių akligatvių. Profesorius Sruogos reakcija buvo maždaug tokia: kaip jūs, jauni žmonės, taip greit pasenote, kaip lengvai pasidavėte fatališkai dvasios depresijai, kada reikia visur jaunatviškos ugnies visų mūsų pasiūlymams ir išlikimui, o kas ją uždegs ir palaikys, jeigu jūs — dvidešimtmečiai rašote ir galvojate, lyg persigyvenę miruoliai senutėliai... Ir neradai atsako: kągi sakyti šandien Balys Sruoga, pamatęs čia “Živilę?”

Kastytis Izokaitis

Kai tradicija bręsta, bet nesensta

Dešimtoji metinė mūsų fotografų paroda M.K. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Trisdešimt šeši parodos dalyviai! Kiekvienas su visu pluoštu savo nuotraukų. Ar jūs galite įsivaizduoti, ką tai reiškia?! O tai sako, kad fotografavimo menas mūsųose jau labai giliai įleido šaknis. Fotografuoja ne vien tik pensininkai iš neturėjimo ką kitą veikti, bet ir gausus būrys jaunimo savo energiją išlieja fotografuotinių objektų medžioklei. Šia prasme šiemetinė paroda ypač žiūrovą džiugina.

Aplamai ir mūsų fotografų

Kultūrinė k

Artinasi Maironio sukaktuviniai metai

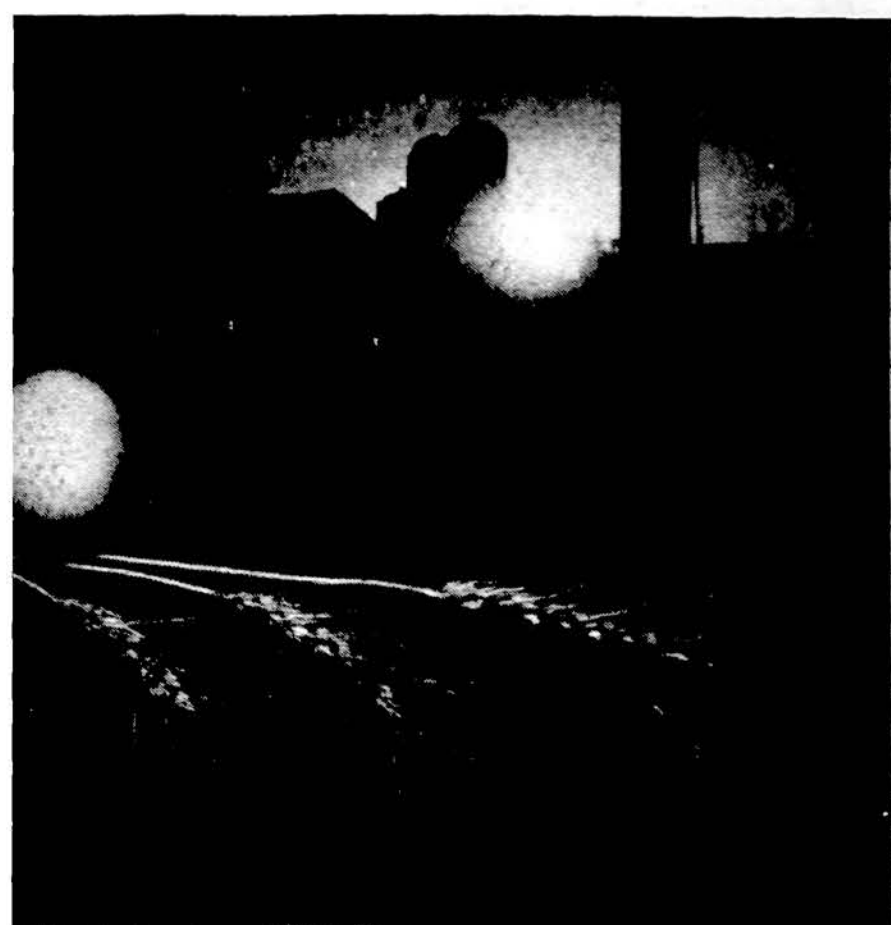
1982 m. birželio 28 d. suėina 50 metų nuo Lietuvos atgimimo dainiaus Maironio mirties. Lietuvių Rašytojų Draugija minėjimą — akademią rengia 1982 metų gegužės 23 dieną Clevelande, N.P. Dievo Motinos parapijos patalpose savo narių suvažiavimo rėmuose. Prie minėjimo — akademijos rengimo daug prisideda parapijos klebonas kun. G. Kijauskas, užleisdamas parapijos salę ir kitaip remdamas.

LRD valdyba nori suregistruoti Maironio vardu pavadinamas lituanistines mokyklas, sales parkus. Siųsti po

Stasys Žilevičius

(18 X)

(Iš X-tosios fotografų parodos Chicagoje)

darbuos turbūt atsispindi lietuviškosios dvasios bruožas, kai nuotraukose tiek daug peizažinio grožio, tiek daug lyriškos nuotaikos daiktuose ir žmonėse, augaluose ir gėlėse, tiek daug našlaitiškos užuojautos tai kasdieninei buičiai, bet ir nostalgijos kitokiems pasauliams. Argi viso to nėra kupinos ir lietuviškoje dvasioje gimusios liaudies dainos. Suprantama, šiandieninė mūsų fotografija nėra kokia nors prasme liaudies kūryba. Tačiau ir ją, matyt, gaivina ne vieną kartą tos pačios lietuviškosios sielos kūrybinės versmės.

Sukaktuvinėje dešimtmečio parodoje kokios nors pritrenkiančios ekstravagancijos

nematome. Grynai techninis eksperimentas šį kartą gana minimalus. Atrodo, jog eksperimentu jau atsizaišta pakankamai. Imama ieškoti ko kito, būtent — tikrovinės gyvenimo akimirkos, ne riksmo, o estetinio ir filosofinio išsiskyrimo. Tai rodytų, kad dešimtmečio parodų tradicija žengia į tam tikrą brandumą. Ir tas brandumas jokių būdu nereiškia senėjimo. Tai tik jaunatviškas savo jėgų pajutimas, kada jau galima reikštis originaliai autentiška savo dvasia, o ne vien tik technišku priemonių kabalistiką.

Parodą dar galima lankyti šiandien ir rytoj nuo 11 val. ryto iki 9 val. vak.

k. brd.

ronika

vieną foto nuotrauką su priedu, kada mokykla, salė, parkas, pavadinta Maironio vardu ir pan. Liet. Rašytojų draugijos valdybos adresu: 306 22nd Street, Santa Monica, CA 90402.

Ateinančių metų Poezijos dienos Chicagoje didžiaja savo programos dalimi tapgi bus skirtos Maironio mirties 50 metų ir Maironio gimimo 120 metų sukaktuvėms. Poezijos dienos Chicagoje ateinančių pavasarį bus, kaip ir visada, Jaunimo centre gegužės 28 d. (penktadienį) ir gegužės 29 d. (šeštadienį).

Rašytojų suvažiavimas

Lietuvių Rašytojų draugijos narių suvažiavimas numaty-

(Iš X-tosios fotografų parodos Chicagoje)

tas 1982 m. Clevelande gegužės 22 ir 23 dienomis. Suvažiavimo programa truks dvi dienas, nes į programą yra įjungiamas ir Maironio 50 mirties sukakties minėjimas.

Taip pat suvažiavimo metu įvyks literatūros vakaras ir LRD premijų įteikimas, naujų narių priėmimas ir kt.

Plačiau apie suvažiavimą ir jo programą nariams bus pranešta biuletenyje, kuris išeis dar šiais metais prieš Kalėdas.

Atkreiptas dėmesys į jauną smuikininką

Aras Lapinskas, devynerių metų smuikininkas, yra pakviestas į Chicago gimnazijų rinktinį simfoninį orkestrą. Harris Bergh, minėto orkestro dirigentas, išgirdęs Arą Lapinską, grojantį J.S. Bach a-moll smuiko koncertą Roosevelt universiteto konservatorijos studentų rečitalyje, buvo taip sužavėtas jo grojimu, jog pakvietė jį groti šiame orkestre be perklausos (audition). Sezono metu orkestras surengia tris koncertus. Jau pradėta repetuoti Haydn'o simfonija, ruošiantis kalėdiniam koncertui. Galutinis sezono koncertas įvyks birželio mėn. 27 d. Orchestra Hall ir bus transliuojamas Channel 11 televizijos stoties.

Rašytojas Algis Budrys kalbės Illinojaus universitete, Chicagoj

Illinojaus universitete Chicagoje, slavistikos skyriaus ir lituanistikos studijų kviečiamas, kalbės mokslinės fantazijos rašytojas Algis Budrys lapkričio 4 d., trečiadienį, 12:00—12:50, C-1 „Lecture Center“. Visuomenė kvietima. Daugiau informacijų galima išgirsti, paskambinus dr. Stankus-Saulaitei 996-5465.

Algis Budrys yra Nepriklausomos Lietuvos pilietis, Lietuvos atstovo New Yorke Jono Budrio sūnus. Jis yra pasižy-

Okupuotos Lietuvos poezija New Haven'e

Rugsėjo 19 d., LMKF New Haven'o klubo pastangomis buvo čia suruoštas dar vienas vertingas kultūrinis renginys.

Poetas Tomas Venclova skaitė paskaitą apie okupuotos Lietuvos poeziją ir sąlygas, kuriose ji kuriama, apie poezijos stiprią įtaką ten žmonėms. Poezija Lietuvoje neša keliariopą našta ant savo pečių, nes jos rolė yra daug sudėtingesnė negu čia, Vakaruose, kur ji yra grynai kūrybiškas, laisvas žmogaus išsiskyrimas.

Po Stalino mirties Vakarų ir Rytų poezija pradėjo po truputį suartėti ir savo tematika ir savo stilistika. Pradėta leisti eksperimentuoti pagal valdžios nurodymus. Pradėjo vystytis modernizmas valdžios priežiūroje. Leistas valdžiai naudingas patriotizmas. Net ir autentiškam žodžiui kartais pavyksta prasiveržti.

Lietuvoje poetų labai daug, ir žmonės poeziją vertina. Iš dar Nepriklausomoje Lietuvoje rašiusių ir Lietuvoje likusių T. Venclova apibūdino Putną, Borutą, Miškinį, Nėrį. Visi jie skirtingai stiprūs, kiekvienas savaip praejęs savo kančios kelią, tačiau išlaikęs poetišką žodį. Dabar Lietuvoje rašantiems gilių įtakos turi išeivijos „žemininkai“, o Mačernis ir Kėkštas — tai tiesiog legendariniai poetai. Stipriausios moterys poetės — Degutytė ir Vaičiūnaitė. Jos

drauge su Blože, Maldoniu, Martinaičiu, Geda ir Juska čiu įrodo lietuvių poezijos raumeningumą.

Po paskaitos atskirais įėjimais I. Veblaitienė, Vėbrautė-Gust ir V. Valiukas skaitė Borutos, Strielkūnės, Vaičiūnaitės, Degutytės, Gedos, Martinaičio, Rudokės, Matuzevičiaus ir Marcinkos vičiaus poeziją. T. Venclova skaitė savo paties kūrinių „Dialogas žiemą“, „Sustok“ vertimų, paaiškindamas simbolizmą.

Klausimų ir atsakymų dalyje poetas papasakojo keletą įdomesnių epizodų iš savo paties kūrybinio kelio, paaiškino apie cenzūros procedūrą, kurią kiekvienas kūrinyje Lietuvoje pereiti, ir „specfordą“, kurin patenka „nukritę autoriai“.

Dail. Lijolės Židonytės drobė, žaižaruojanti spalvomis, puošė šį jaukų rudens vakarą. Lietuvių moterų klubų federacijos New Haven'o pirmininkė S. Valiukienė grakščiais žodžiais įvedė paskaitininką ir užsklėdė vakaro programą. Po to, kaip ir visuomet New Haven'e, svečiai dar ilgai vaišinosi, dainavomiesi įspūdziais. Veikė V. Vaitkaus iš Waterburio atvežtas knygų kioskas.

Gausiai iš plačios apylinkės susirinkusiai publikai tai buvo tikrai atmintinas vakaras.

NAUJI LEIDINIAI

• **CHICAGO CHURCHES AND SYNAGOGUES.** An Architectural Pilgrimage. By George A. Lane, S.J. Photographs by Algimantas Kezys and George Lane. Puošnus, 256 psl. leidinys, išleistas Loyola University Press Chicagoj 1981 m. Tai su visu šios rūšies leidiniui būtinu estetiniu kruopštumu parengta knyga apie architektūrinių požiriu išskirtines Chicago bažnyčias bei sinagogas. Visos jos liudija gausią Chicago bažnyčių aukštą architektūrinę vertę. Kondensuotus ir dalykiškus tekstus visur lydi puikios, kai kurios net spalvotos nuotraukos. Mums ypač malonu, kad didelė nuotraukų dalis yra mūsų Algimanto Kezio darbas. Tarp šios rūšies Chicago architektūrinių įžymybių puikuoja ir lietuvių statytoji Šv. Kryžiaus bažnyčia, minint knygoje jos architektą Joseph Molitor ir bažnyčios vidų išpuošusius dailininkus Adolfą Valešką ir Bronę Jameikienę.

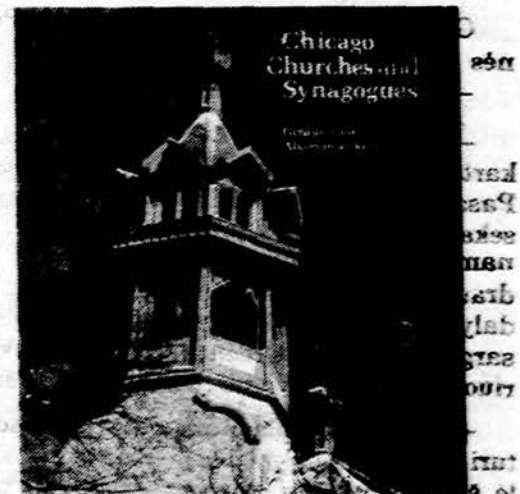
Knygos kaina — 25 dol., ją galima rasti ir Chicago miesto centro knygyne Kroch's & Brentano, 29 South Wabash Ave.

mėjęs įvairiose literatūros srityse kaip rašytojas ir redaktorius, taipgi yra žinomas ir kaip įdomus paskaitininkas.

Jo anglų kalba parašytų veikalų dedikacijose minimi jam artimi lietuviai, pvz., jo senelis ir jo giminės Kašubos. Jo kūryboje aiškus rūpestis žmogaus laisve, kūryba ir individualumu didelės išorinės, dažnai asmeniui kenksmingos jėgos akivaizdoje.

Intriguojanti paskaita

Prof. dr. Algis Mickūnas, Jean Gebserio studijų centro direktorius, šiuo metu dėstas Ohio universitete, moderniosios Europos filosofijos žinovas, rytoj, sekmadienį, lapkri-

• **KARYS, 1981 m. rugpjūčio-rugsėjo mėn., Nr. 7.** Pasaulio lietuvių karių vėtarų mėnesinis žurnalas. Redaguoja Zigmas Raudonaitis. Administruoja Alfonsas Samušis. Redakcijos administracijos adresas: Karys, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Metinė prenumerata — 13 dol.

Rašoma apie Vytautą Didįjį 550 metų jo mirties sukaktuvų progą, apie artileriją, Kazimierą Semanavičių ir 1650 metų veikalą „Artis Magnae Artilleriae“, apie XV aspirantų laidą ir kt. Spausdinama nemažai mūsų karių atsiminimų, duodama plati šaulių ir ramovėlių veiklos kronika, modernaus ginklavimosi naujienos ir kt.

cio 1 d. 3 val. p.p. Chicagoje Jaunimo centro 203 kambaryje skaitys paskaitą tema „Religija, marksizmas ir anarchizmas“. Kvietia santaričiai — visiečiai.

Knyga apie dailę

„Dailėtyra“ — tokiu pavadinimu Vilniuje išleistas naujas veikalas. Tai straipsnių rinkinys dailės klausimais. Pateikiama apšviesti rašinių paskutinio dešimtmečio dailės kritikos, istorijos straipsnių apybraižų apie dailėtyros ir muziejistikos veteranus, dailės tyrinėtojus ir propaguotojus. 367 psl. knygą redagavo L. Jasiulis, J. Umbrasas ir kt. Išleido „Vagos“ leidykla.